

NATIONAL
DEVELOPMENT
PLAN 2020

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

INVESTING IN YOUR FUTURE

Divdesmit otrās starptautiskās zinātniskās konferences “ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT 2021” Valsts pētījumu programmas projekts INTERFRAME-LV REZOLŪCIJA

2021. gada 13. maijā notika starptautiskā zinātniskā konference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT 2021 ar mērķi iepazīstināt sabiedrību, jaunus zinātniekus, doktorantus, sadarbības partnerus un zinātnes sabiedrību ar jaunākajiem pētījumiem un zinātniskajām atziņām.

Foruma galvenais organizators – Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un Sabiedrības attīstības fakultāte. **Foruma sadarbības partneri:** valsts pētījumu programmas projekts INTERFRAME-LV, valsts pētījumu programmas projekts reCOVery-LV, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija, Ziemeļvalstu Lauksaimniecības zinātnieku apvienība (NJF) u.c.

Konferencē attālināti piedalījās vairāk nekā **130 dalībnieki** no **12 valstīm:** Nīderlande, Baltkrievija, Lietuva, Igaunija, Latvija, Ukraina, Polija, Ungārija, Gruzija, Indija, Lielbritānija, Krievija. Konference bija organizēta kā atvērtā konference visiem ieinteresētajiem dalībniekiem, tai skaitā sabiedrībai, uzņēmējiem, politikas veidotājiem un pētniekiem.

Konferences darbs notika **četrās sekcijās:**

1. Aprites ekonomika: klimata pārmaiņas, vides aspekti, sadarbība, piegādes ķēdes. Ražošanas procesa efektivitāte un uzņēmumu konkurētspēja.
2. Integrēta un ilgtspējīga reģionālā attīstība.
3. Lauku attīstība un uzņēmējdarbība.
4. Jaunas dimensijas sabiedrības attīstībā.

Valsts pētījumu programmas projekts INTERFRAME-LV galvenais mērķis konferencē - izdiskutēt un aprobēt projektā izstrādātos pētījumus un sniegt priekšlikumus Latvijas un to reģionu ilgtspējīgai attīstībai balstoties uz digitalizācijas, ekonomikas dažādošanas un izglītības pasākumiem.

Ilgtspējīgas kopējās valsts attīstībai vērstie priekšlikumi:

- 1) **atbalstu vērst** uz maziem un vidējiem uzņēmumiem: jānodrošina to ilgtspēja pēckrīzes periodā, jāatbalsta mehānismi, lai nodrošinātu finansējuma pieejamību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jāveicina eksportējošo uzņēmumu darbība un attīstība, jāparedz pasākumi, kuru mērķis ir palielināt eksporta kapacitāti, un pasākumi, kuru mērķis ir nepārtraukta uzņēmējdarbība un viņu nodarbinātība, papildinot strādājošo zināšanas, kas veicinātu viņu eksporta kapacitāti;
- 2) būtu jāiegulda **infrastruktūras uzlabošanā un atjaunošanā**, kas novestu pie ievērojama biznesa produktivitātes pieauguma, ļaujot strādāt efektīvāk un samazināt izmaksas, nodrošinot finanšu līdzekļus, kurus varētu ieguldīt citās uzņēmējdarbības attīstībā un ar izaugsmi saistītās jomās: ilgtermiņa zaļās inovācijas, atbalstot transporta sistēmas „zaļās” iniciatīvas, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) biznesa inkubatoru, kas izstrādā sākuma idejas un atvērtas biroja telpas;
- 3) lai veicinātu **inovāciju ieviešanu ražošanā**, jāizmanto **motivējoši elementi**, kas veicinātu jaunu zināšanu apguvi, radītu nepieciešamību strādāt pie jaunu tehnoloģiju, produktu, organizatorisko formu ieviešanas. Sadarbība starp zinātniekiem, universitātēm un ražošanas uzņēmumiem ir svarīga veiksmīgam inovācijas procesam, kur veidojas kopēja nostāja - inovāciju ekosistēma;
- 4) **nodokļu politikas** instrumentus, piemēram, PVN likmes pazemināšanu sabiedrībai nozīmīgām precēm, var izmantot kā pagaidu mehānismu, lai atbalstītu krīzes īpaši skartās nozares (izmitināšana, ēdināšanas pakalpojumi un cits), bet šāds atbalsta mehānisms varētu būt tikai daļa no ilgtermiņa reformu stratēģijas;
- 5) ir vajadzīgi **padziļināti patērētāju pētījumi**, kas atklātu nepieciešamību pēc ilgtspējīgiem produktiem un faktorus, kas veicina ilgtspējīgu produktu iegādi. Jo ilgtspējīgas uzņēmējdarbības attīstību Latvijā kavē nepietiekama sabiedrības izpratne;
- 6) lai palēninātu vai mainītu iedzīvotāju skaita samazināšanos laukos, ir nepieciešams reģionālo rūpniecības nozaru, sabiedrisko pakalpojumu un infrastruktūras atbalsts un attīstība, kas veicina labākas nodarbinātības iespējas un vienlīdzīgas iespējas tieši darbspējīga vecuma sievietēm.

Lauku teritoriju ilgtspējai un attīstībai vērstie priekšlikumi:

- 1) mazām ģimenes saimniecībām ir nozīmīga loma **lauku teritoriju ilgtspējīgā attīstībā**. Papildus tradicionālajai funkcijai - pārtikas nodrošināšanas funkcijai - šīs ģimenes saimniecības veicina arī sociālās vides attīstību lauku teritorijās. Tomēr to dzīvotspējai ir jānodrošina atbilstoši ekonomiskie apstākļi. Viens no elementiem, kas ietekmē saimniecību ekonomisko situāciju, ir **tirgus integrācijas līmenis**. Vairāki pētījumi ir pamats ieteikumu formulēšanai **mazo saimniecību atbalsta politikai** gan Eiropas Savienības līmenī (izmantojot kopējās lauksaimniecības politikas

- instrumentus), gan valsts līmenī. Šim atbalstam jābūt apzināti mērķētam tādā veidā, kas veicina mazo lauksaimnieku sadarbības spēka stiprināšanu. Galvenā problēma ir zemā izpratne par sadarbības priekšrocībām un zemā tieksme piedalīties šāda veida sadarbībā, tāpēc par galveno kļūst saimniecību vadītāju izglītība, piedaloties apmācībās,ursos, apmācībās utt., Vēl jo vairāk, kā liecina pētījumi, **izglītībai varētu būt pozitīva ietekme uz tirgus integrācijas līmeni.** Šādus pasākumus varētu organizēt lauksaimniecības konsultāciju centri, lauksaimniecības arodbiedrības, akadēmisko centru pārstāvji, un tos varētu finansēt no lauku attīstības programmām;
- 2) **reģionu pašvaldībām** jāveic ieguldījumi reģionālo autoceļu būvniecībā un atjaunošanā, lai veicinātu reģionālo mobilitāti un ekonomisko aktivitāti, kā arī investīcijas reģionālo industriālo parku būvniecībā un attīstībā atbilstoši tirgus pieprasījumam un spējai izmantot veiktos ieguldījumus;
 - 3) Latvijā **sociālā uzņēmējdarbība** attīstās sarežģītas ekosistēmas ietvaros, un Latvijas reģionos tās attīstība bija nevienmērīga - visvairāk sociālo uzņēmumu reģistrēts Rīgas reģionā, savukārt vismazāk - Latgales reģionā. Ir pierādīts, ka sociālā uzņēmējdarbība pozitīvi ietekmē reģionālo nabadzības un sociālās atstumtības atšķirību mazināšanu Latvijā. Latvijā sociālās nevienlīdzības mazināšanu varētu panākt, izmantojot sarežģītus biznesa risinājumus - vietēji un reģionāli novatoriskus risinājumus, lai nodrošinātu sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto grupu nodarbinātību un piekļuvi pakalpojumiem;
 - 4) **mazajām pilsētām** kā attīstības vietām ir īpašas iezīmes, proti, to dabiskās, kultūras un simboliskās ērtības, cilvēka mēroga vērtība, kopiena un dzīves kvalitāte. Šī iemesla dēļ (un ņemot vērā interneta piedāvāto savienojamību) daudzi radoši cilvēki iesaistās dzīvesveida migrācijā uz šīm mazajām pilsētām. Rezultātā var palielināties radošās industrijas loma lauku teritorijās un reģionos, šāda darbība var būt izaicinājums reģiona attīstības plānotājiem;
 - 5) **piekrastes pašvaldībām** integrēt to attīstības plānošanas dokumentus un institucionālo pārvaldības praksi, jaunus instrumentus, kas atvieglo šo integrāciju. Viens no šādiem instrumentiem varētu būt integrēta piekrastes pārvaldības perspektīva. Tas būtu plānošanas dokuments, kurā sistemātiski un sistemātiski apkopota visa svarīgā informācija par trim papildu piekrastes pārvaldības dimensijām pašvaldībā;
 - 6) informāciju komunikācijas nozarei būs nozīmīgā ietekme vietējos demogrāfiskajos procesos, kur digitalizācijai, kā arī no darba atrašanās vietas neatkarīgu nodarbinātību un pakalpojumiem būs liela nozīme lauku demogrāfiskajā attīstībā nākotnē.

Ieteikumi darba devējiem no uzņēmējdarbības attīstības viedokļa:

- 1) attālinātā darba politikas izstrāde ir nepieciešams instruments digitalizācijas attīstībai uzņēmumos;

- 2) stratēģiska darbaspēka plānošana uzņēmuma biznesa plānu un to īstenošanai nepieciešamo digitālo prasmju kontekstā;
- 3) darbības jomu dažādošana, kas sniedz iespējas strādāt attālināti un dažādos darba režīmos;
- 4) digitālās racionalizācijas principa ievērošana;
- 5) virzība uz digitālo transformāciju - papildu prasmju apguve, prasmju attīstības programmas darbinieku apmācībai, piemēram, digitālo prasmju apguve; kognitīvās prasmes (kritiskā domāšana, radošums, problēmu risināšana utt.); sociāli emocionālās prasmes (profesionālo saišu uzturēšanai arī attālinātā darbā); pielāgošanās spējas un elastības prasmes;
- 6) digitalizācijas procesā uzmanība jāpievērš apmācībai par personas datu aizsardzību, konfidencialitāti tāldarba kontekstā;
- 7) jaunu nodarbinātības veidu ieviešana papildus tāldarbam, piemēram, slīdošie grafiki; saīsināta darba nedēļa; elastīgs darba grafiks; vairākas darba vietas u.c.
- 8) Lai gan attālināta darba no mājām izplatība Latvijā bija mazāka nekā vidēji Eiropā, šis aspekts nosaka, ka nepieciešams papildus regulējums, jo spēkā esošajos tiesību aktos nav noteikumu par attālinātu, un tāpēc tas nenodrošina darba ņēmēju tiesību un veselības aizsardzību. Kad darbinieki strādā attālināti, darba devēja pienākums ir nodrošināt, lai darbinieka vide atbilstu visām tiesību aktos noteiktajām prasībām.

Ieteikumi izglītības sfērai:

- 1) **pieaugušo izglītības** analīze parādīja, ka pieaugušo izglītības iestāžu un augstākās izglītības iestāžu, kas nodrošina pieaugušo izglītības programmas, skaits ir ievērojams. Tajā pašā laikā lielākā daļa šo iestāžu atrodas Rīgā. Tādējādi var secināt, ka pieaugušo tiešsaistes programmas veicina reģionu kompetenču stiprināšanu, jo nav šķēršļu piedalīties tālmācības procesā. Taču pētījumi parādīja, ka galvenās problēmas saistībā ar pāreju uz tiešsaistes režīmu, lai sasniegtu arī reģionus, ir šādas: nav gatavu risinājumu, liela darba slodze un intensīvs plānošanas process, ierobežojumi attiecībā uz informācijas un komunikācijas kanāliem un tehnoloģijām. Tajā pašā laikā no pieaugušo izglītojamo viedokļa galvenās problēmas ir saistītas ar digitālajām prasmēm, motivāciju un tehnoloģijām. Ieteikumi pieaugušo izglītības iestādēm sniegt labās prakses kopsavilkumu un metodikas, kuras arī citas pieaugušo izglītības iestādes varētu izmantot;
- 2) galvenie ilgtspējīgas uzņēmējdarbības veicināšanas instrumenti Latvijā var būt **izglītības programmu piedāvājums**, kurā iekļauti ilgtspējības principi;
- 3) jāuzlabo sociālais dialogs starp valsts pārstāvētajiem sociālajiem partneriem un darba devējiem, lai uzlabotu skolotāja profesijas prestižu;